MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2020. március 4.[1]

C-61/19. sz. ügy

Orange România SA
kontra
Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal (ANSPDCP)

(a Tribunalul Bucureşti [bukaresti törvényszék, Románia] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – 95/46/EK irányelv – (EU) 2016/679 rendelet – Az egyéneknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelme és az ilyen adatok szabad áramlása – Mobil távközlési szolgáltatások – Az érintett hozzájárulásának fogalma – Konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapuló akaratnyilvánítás – A hozzájárulás rovat megjelölésével történő kinyilvánítása – Bizonyítási teher”

1. A Tribunalul Bucureşti (bukaresti törvényszék, Románia) által előterjesztett jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem egy távközlési szolgáltató és egy nemzeti adatvédelmi hatóság között folyamatban lévő olyan jogvitából ered, amelynek tárgyát a személyazonosító okmányoknak a szerződések fogyasztókkal történő megtárgyalása keretében történő másolásával és a másolat tárolásával kapcsolatban a távközlési szolgáltatót terhelő kötelezettségek képezik.

2. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem révén a Bíróságnak lehetősége nyílik arra, hogy tovább pontosítsa az érintett „hozzájárulásának” fogalmát, amely az uniós adatvédelmi jog központi elemét képezi, és amely végső soron az adatvédelemhez való alapvető jogban gyökerezik. A Bíróságnak ezzel összefüggésben az érintett hozzájárulásának megadásával kapcsolatos bizonyítási teher kérdésével is foglalkoznia kell.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 95/46/EK irányelv

3. A 95/46/EK irányelv[2] 2. cikkének h) pontja értelmében ezen irányelv alkalmazásában „»az érintett hozzájárulása« az érintett kívánságának önkéntes, kifejezett és tájékozott kinyilvánítása [helyesen: az érintett akaratának önkéntes, konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapuló kinyilvánítása], amellyel beleegyezését adja az őt érintő személyes adatok feldolgozásához [helyesen: kezeléséhez]”.

1 Eredeti nyelv: angol.

2 A személyes adatok feldolgozása [helyesen: kezelése] vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, 1995. október 24-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1995. L 281., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 15.kötet, 355. o.).

4. E rendelet II. fejezete a személyes adatok kezelésének jogszerűségére vonatkozó általános szabályokkal foglalkozik.

5. Az irányelvnek „az adatok minőségére vonatkozó elvekről” szóló 6. cikke [3] a következőképpen szól:

„(1) A tagállamok rendelkeznek arról, hogy a személyes adatok:

a) feldolgozását [helyesen: kezelését] tisztességesen és törvényesen kell végezni;

b) gyűjtése csak meghatározott, egyértelmű és törvényes célból történhet, és további feldolgozása [helyesen: kezelése] nem végezhető e célokkal összeférhetetlen módon. A személyes adatok további feldolgozása [helyesen: kezelése] történelmi, statisztikai vagy tudományos célokra nem tekintendő összeférhetetlennek, amennyiben a tagállamok biztosítják a megfelelő garanciákat;

c) gyűjtésük és/vagy további feldolgozásuk [helyesen: kezelésük] célja szempontjából megfelelőek, relevánsak és nem túlzott mértékűek;

[…]

(2) Az adatkezelő feladata gondoskodni arról, hogy az (1) bekezdés rendelkezései teljesüljenek.”

6. A 95/46 irányelv 7. cikke „az adatfeldolgozás jogszerűvé tételére vonatkozó kritériumokkal [helyesen: az adatkezelés jogszerűségének elveivel]” [4] foglalkozik. E rendelkezés értelmében

„a tagállamok rendelkeznek arról, hogy a személyes adatok csak abban az esetben dolgozhatók fel [helyesen: kezelhetők], ha:

a) az érintett ahhoz egyértelmű hozzájárulását adta; vagy

b) az adatfeldolgozás [helyesen: adatkezelés] olyan szerződés teljesítéséhez szükséges, amelyben az érintett az egyik fél, vagy az a szerződés megkötését megelőzően az érintett kérésére történő lépések megtételéhez szükséges […];

[…]”

Az (EU) 2016/679 rendelet

7. Az (EU) 2016/679 rendelet [5] 4. cikkének 11. pontja értelmében e rendelet alkalmazásában „»az érintett hozzájárulása«: az érintett akaratának önkéntes, konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapuló és egyértelmű kinyilvánítása, amellyel az érintett nyilatkozat vagy a megerősítést félreérthetetlenül kifejező cselekedet útján jelzi, hogy beleegyezését adja az őt érintő személyes adatok kezeléséhez”.

3 A 6. cikk a 95/46 irányelv II. fejezete I. szakaszának egyetlen cikke.

4 A 7. cikk a 95/46 irányelv II. fejezete II. szakaszának egyetlen cikke.

5 A természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (általános adatvédelmi rendelet) (HL 2016. L 119., 1. o.; helyesbítések: HL 2016. L 314., 72. o.; HL 2018. L 127., 2. o.).

8. E rendelet 6. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja a következőképpen szól:

„A személyes adatok kezelése kizárólag akkor és annyiban jogszerű, amennyiben legalább az alábbiak egyike teljesül:

a) az érintett hozzájárulását adta személyes adatainak egy vagy több konkrét célból történő kezeléséhez;

b) az adatkezelés olyan szerződés teljesítéséhez szükséges, amelyben az érintett az egyik fél, vagy az a szerződés megkötését megelőzően az érintett kérésére történő lépések megtételéhez szükséges”.

9. E rendelet 7. cikkének (1) bekezdése úgy szól, hogy „ha az adatkezelés hozzájáruláson alapul, az adatkezelőnek képesnek kell lennie annak igazolására, hogy az érintett személyes adatainak kezeléséhez hozzájárult”.

A román jog

10. A legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (a személyes adatok kezelése vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló 677/2001. sz. törvény; a továbbiakban: 677/2001. sz. törvény)[6] rendelkezik a 95/46 irányelv rendelkezéseinek a nemzeti jogba történő átültetéséről.

11. E törvény 32. cikke a következőképpen szól:

„Amennyiben az adatkezelő vagy az általa megbízott személy a személyes adatokat a 4–10. cikkben foglalt rendelkezések megsértésével vagy a 12–15. cikkben, illetve a 17. cikkben biztosított jogok kellő figyelembevétele nélkül kezeli, szabálysértést vagy – bizonyos feltételek teljesülése esetén – bűncselekményt követ el, és 10 000 000 régi lejtől (1000 román lej [RON] [hozzávetőleg 208 euró]) 250 000 000 régi lej (25 000 RON [hozzávetőleg 5198 euró]) összegig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő”.

A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

12. Az Orange România SA mobil távközlési szolgáltatásokat nyújt a román piacon, és a szolgáltatások nyújtását a „PrePay” (feltöltős) rendszer[7] keretében, valamint szolgáltatási szerződések megkötése útján is végzi.[8]

13. 2018. március 28-án az Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal (a személyes adatok kezelésének felügyeletéért felelős nemzeti hatóság, Románia; a továbbiakban: ANSPDCP) a 677/2001. sz. törvény 8. cikkével összefüggésben értelmezett 32. cikke alapján jegyzőkönyvet vett fel, amelyben közigazgatási szankcióval sújtotta az Orange Romániát amiatt, hogy az Orange România az ügyfelei személyazonosító okmányainak másolatát ez utóbbiak kifejezett hozzájárulása nélkül gyűjtötte és tárolta.

6 A *Monitorul Oficial al României*, Partea I, 2001. december 12-i 790. száma.

7 A szolgáltatás igénybe vevői ebben az esetben a számukra később nyújtott szolgáltatások díját előre kifizetik.

8 Ebben az esetben a társaság által nyújtott szolgáltatások díját a szolgáltatás igénybevevői a szolgáltatások nyújtását követően, a kiállított számlák alapján fizetik meg.

14. Az ANSPDCP e tekintetben megjegyezte, hogy az Orange România üzlethelyiségeiben mobil távközlési szolgáltatások nyújtására nyomtatott formában szerződést kötött természetes személynek minősülő ügyfelekkel, és az említett szerződésekhez mellékelték az ügyfelek személyazonosító okmányainak másolatait. A szóban forgó szerződésekben többek között az szerepelt, hogy az ügyfeleket tájékoztatták, és azok egyetértésüket fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy (az Orange România) gyűjtse és tárolja ezeket a másolatokat, és hogy az ügyfelek hozzájárulásukat a szerződéseket tartalmazó írásbeli dokumentációban szereplő rovat megjelölésével jelezték.

15. A szóban forgó szerződések releváns rendelkezése a következőképpen szól:

– „az ügyfél kijelenti, hogy:

(i) a szerződés megkötése előtt – a Decizia ANCOM nr. 158/2015 (a nemzeti hírközlési irányító és szabályozó hatóság 158/2015. sz. határozata) 11. cikke és az O. U. G. [nr.] 34/2014 (a 34/21014. sz. rendelettörvény) rendelkezéseinek megfelelően – tájékoztatták a választott díjszabásról, az irányadó díjakról, a szerződés minimális időtartamáról, a [szerződés] megszűnésének feltételeiről, valamint a szolgáltatások igénybevételének és felhasználásának feltételeiről, ezen belül a szolgáltatások lefedettségi területéről, valamint az egyoldalú felmondáshoz való jogról, amely a ÁSZF 1.17. cikkével összhangban gyakorolható;

(ii) az Orange România az ügyfél számára megadott minden olyan tájékoztatást, amely szükséges ahhoz, hogy az utóbbi a teljes szerződési dokumentációt – vagyis az ÁSZF-et, valamint a díjszabásról és a szolgáltatásokról tájékoztató dokumentumokat – magában foglaló szerződés megkötéséhez és kifejezett elfogadásához érvényes, egyértelmű, önkéntes és kifejezett hozzájárulását adja;

(iii) tájékoztatták és egyetértését fejezte ki az alábbiakkal kapcsolatban:

a személyes adatok kezelése az ÁSZF 1.15. cikkében előírt célokból;

a személyes adatokat tartalmazó személyazonosító okmányai másolatainak [az Orange általi] tárolása;

hozzájárulás a személyes adatok (telefonszám, e-mail-cím) direkt marketing céljából történő kezeléséhez;

hozzájárulás a személyes adatok (telefonszám, e-mail-cím) piackutatások végzése céljából történő kezeléséhez;

elolvasta és kifejezett hozzájárulását adja az egészségi állapottal kapcsolatos személyes adatokat tartalmazó okmányok másolatainak tárolásához;

az ÁSZF 1.15. cikkének (10) bekezdésében említett adatokat nem használják fel az előfizetőkkel és az előfizetői nyilvántartásokkal kapcsolatos információs szolgáltatások keretében.”

16. Az ANSPDCP álláspontja szerint az Orange România nem bizonyította, hogy az ügyfelek megfelelő tájékoztatáson alapuló döntést hoztak a személyazonosító okmányaik másolatának gyűjtését és tárolását illetően.

17. Az Orange România keresetet indított a 2018. március 28-i szankcióval szemben a kérdést előterjesztő bíróságnál.

18. A kérdést előterjesztő bíróság által tett megállapítások szerint léteznek olyan szerződések, amelyekben a fogyasztó egy rovat kereszttel való megjelölésével önkéntes és kifejezett hozzájárulását adta a személyazonosító okmánya másolatának tárolásához, és vannak ezzel ellentétes esetek is, amelyekben az ügyfelek megtagadták az ehhez hasonló hozzájárulás megadását. Az Orange România „belső értékesítési szabályzatából" kitűnik, hogy ez utóbbi esetekben az Orange România szükség szerint feltüntette, hogy a személyazonosító okmány másolatának tárolásához való hozzájárulást a fogyasztó megtagadta, erre vonatkozóan formanyomtatványt töltött ki, majd ezt követően megkötötte a szerződést. Az Orange România az általános szerződési feltételeiben foglaltak ellenére nem tagadta meg az ügyfeleitől az előfizetői szerződések megkötését akkor sem, ha nem járultak hozzá a személyazonosító okmány másolatának tárolásához.

19. A kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy ilyen körülmények között különösen fontos, hogy a Bíróság elbírálja azokat a követelményeket, amelyek annak meghatározását szolgálják, hogy a hozzájárulás „konkrét" és „megfelelő tájékoztatáson alapul-e", és adott esetben elbírálja az alapeljárásban szereplőhöz hasonló szerződések aláírásának bizonyító erejét.

20. Ilyen körülmények között a Tribunalul Bucureşti (bukaresti törvényszék) a Bírósághoz 2019. január 29-én érkezett, 2018. november 14-i végzésével előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette elő:

„1) A [95/46 irányelv] 2. cikkének h) pontja értelmében mely feltételeknek kell teljesülnie ahhoz, hogy az érintett akaratának kinyilvánítása konkrétnak és megfelelő tájékoztatáson alapulónak minősüljön?

2) A [95/46 irányelv] 2. cikkének h) pontja értelmében mely feltételeknek kell teljesülnie ahhoz, hogy az érintett akaratának kinyilvánítása önkéntesen adottnak minősüljön?"

21. Írásbeli észrevételeket az alapeljárásban részt vevő felek, a román, olasz, osztrák és portugál kormány, valamint az Európai Bizottság nyújtott be. Az Orange România, a román kormány és az Európai Bizottság részt vett a 2019. december 11-én tartott tárgyaláson.

Értékelés

22. A Bíróságnak a jelen ügyben azt kell meghatároznia, hogy a személyes adatok kezeléséhez való hozzájárulás mely feltételek teljesülése esetén tekinthető szabályszerűnek.

Előzetes megjegyzések

Az alkalmazandó jogi aktusokról

23. A 2018. május 25-től alkalmazandó [9] 2016/679 rendelet ugyanettől az időponttól kezdve hatályon kívül helyezte a 95/46 irányelvet. [10]

9 A 2016/679 rendelet 99. cikkének (2) bekezdése szerint.

10 Lásd a 2016/679 rendelet 94. cikkének (1) bekezdését.

24. Az ANSPDCP az alapeljárás tárgyát képező határozatát 2018. március 28-án, vagyis a 2016/679 rendelet hatálybalépésének napját megelőzően fogadta el. Az ANSPDCP mindazonáltal nem csupán szankciót alkalmazott, hanem arra is kötelezte az Orange Romániát, hogy semmisítse meg a szóban forgó személyazonosító okmányok másolatait. Az alapeljárás tárgyát képező jogvita ez utóbbi kötelezéssel is kapcsolatos. Mivel e kötelezés a jövőre vonatkozó joghatásokkal jár, úgy tűnik, hogy az említett rendelet időbeli hatályánál fogva alkalmazandó.

25. Következésképpen a feltett kérdéseket mind a 95/46 irányelvre, mind a 2016/679 rendeletre tekintettel kell megválaszolni.[11] Ezenfelül ezt a rendeletet a 95/46 irányelv rendelkezéseinek elemzése során is figyelembe kell venni.[12]

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések terjedelmének meghatározásáról

26. A kérdést előterjesztő bíróság által feltett két kérdés túlzottan általánosan és elvont módon van megfogalmazva, ezért azokat az alapeljárás tényállásának való megfelelés céljából némiképpen ki kell igazítani annak érdekében, hogy a kérdést előterjesztő bíróság iránymutatást és a kérdésekre hasznos választ kapjon. Álláspontom szerint ehhez röviden utalni kell az alapeljárásnak a kérdést előterjesztő bíróság határozatából kitűnő tényállására és az eljárásban részt vevő felek által különösen a Bíróság előtti tárgyalás során szolgáltatott adatokra.

27. A romániai nemzeti adatvédelmi hatóság, az ANSPDCP az Orange Romániával szemben szankciót alkalmazott amiatt, hogy az az ügyfelei személyazonosító okmányainak másolatát ezen ügyfelek hozzájárulása nélkül gyűjtötte és tárolta. E hatóság megállapította, hogy a társaság szerződéseket kötött mobil távközlési szolgáltatások nyújtására, és hogy e szerződésekhez mellékelte a személyazonosító okmányok másolatát. E szerződésekben az szerepelt, hogy az ügyfeleket állítólagosan tájékoztatták, és azok hozzájárultak a szóban forgó másolatok gyűjtéséhez és tárolásához, amit a szerződési feltételekben szereplő rovatok bejelölése bizonyított. Az ANSPDCP által tett megállapítások szerint azonban az Orange Románia nem bizonyította, hogy az érintett ügyfelek a szerződéskötéskor megfelelő tájékoztatás alapján járultak hozzá a szóban forgó másolatok gyűjtéséhez és tárolásához.

28. Amikor az Orange Románia képviselője az e társasággal szerződéses jogviszonyt létesíteni kívánó személyt tájékoztatja a konkrét szerződésben szereplő kikötésekről, rendszerint számítógépen, olyan szerződéssablonnal dolgozik, amely bejelölhető rovatot tartalmaz a személyazonosító okmányok megőrzésére vonatkozóan. Úgy tűnik, hogy a fogyasztó tájékoztatást kap arról, hogy ezt a rovatot nem kötelező bejelölnie. Ha nem járul hozzá ahhoz, hogy a személyazonosító okmányáról fénymásolatot készítsenek, és e másolatot megőrizzék, ezt a szerződésben kézírással kell rögzítenie. Úgy tűnik, ez utóbbi, kézírásra vonatkozó követelmény az Orange Románia belső értékesítési szabályzatából ered. A fogyasztó arról is tájékoztatást kap, hogy a hozzájárulást meg is tagadhatja, erről azonban írásbeli formában nem, pusztán szóban tájékoztatják.

29. Ennek alapján az együttesen megvizsgálandó két kérdést úgy értelmezem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság arról kíván megbizonyosodni, hogy a valamely vállalkozással távközlési szolgáltatások nyújtására irányuló szerződéses jogviszonyt létesíteni kívánó érintett a 95/46 irányelv 2. cikkének h) pontja és a 2016/679 rendelet 4. cikkének 11. pontja értelmében vett „konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapuló”, valamint „önkéntesen kifejezett” hozzájárulását adja-e a szóban forgó vállalkozásnak, amikor az egyébként szabványosított szerződésben kézírással arról kell nyilatkoznia, hogy nem járul hozzá fénymásolatnak a személyazonosító okmányairól történő készítéséhez és e másolat tárolásához.

11 Hasonló helyzetben alkalmazott hasonló megközelítéssel kapcsolatban lásd: 2019. október 1-jei Planet49 ítélet (C-673/17, EU:C:2019:801, 38–43. pont) és az ugyanerre az ügyre vonatkozó indítványom (C-673/17, EU:C:2019:246, 44–49. pont). Lásd még: 2018. december 11-i Weiss és társai ítélet (C-493/17, EU:C:2018:1000, 39. pont).

12 Lásd: 2019. szeptember 24-i GC és társai (Különleges adatokra való hivatkozások törlése) ítélet (C-136/17, EU:C:2019:773, 33. pont).

30. Úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak ezzel összefüggésben iránymutatásra van szüksége a szóban forgó vállalkozásra háruló bizonyítási terhet és a bizonyítás szintjét illetően.

A személyes adatok kezelésének előfeltételét képező hozzájárulásról

31. A jelen ügy tárgyát a személyes adatok valamely távközlési szolgáltatások nyújtására vonatkozó szerződés megkötésekor történő kezelése képezi.

32. Valamennyi személyesadat-kezelésnek meg kell felelnie [13] először is az adatok minőségével kapcsolatban a 95/46 irányelv 6. cikkében, illetve a 2016/679 rendelet 5. cikkében rögzített elveknek, másodszor pedig az adatok jogszerűségét illetően az említett irányelv 7. cikkében vagy a fenti rendelet 6. cikkében felsorolt kritériumok egyikének. [14] Ahogyan arra a Bizottság rámutat, a 95/46 irányelv 7. cikkében meghatározott hat kritérium valójában annak az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének a) pontjában rögzített átfogóbb elvnek a kifejeződése, amely szerint a személyes adatokat tisztességesen és törvényesen kell kezelni.

33. A 95/46 irányelv 7. cikke kimerítő jelleggel felsorolja azokat az eseteket, amelyekben a személyes adatok kezelését jogszerűnek lehet tekinteni. [15] A személyes adatok kizárólag akkor kezelhetők, ha az adatkezelés jogszerűségével kapcsolatos hat kritérium közül legalább egy teljesül. Az érintett egyértelmű hozzájárulása e kritériumok egyike.

A hozzájárulás fogalmáról

34. Az érintett hozzájárulása a 95/46 irányelv 2. cikkének h) pontjában szereplő meghatározás szerint az érintett kívánságának önkéntes, kifejezett és tájékozott kinyilvánítása, amellyel beleegyezését adja az őt érintő személyes adatok kezeléséhez.

35. Ez a megfogalmazás javarészt megfelel a 2016/679 rendelet 4. cikke 11. pontja megfogalmazásának [16], amely szerint az érintett hozzájárulása az érintett akaratának önkéntes, konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapuló és egyértelmű kinyilvánítása, amellyel az érintett nyilatkozat vagy a megerősítést félreérthetetlenül kifejező cselekedet útján jelzi, hogy beleegyezését adja az őt érintő személyes adatok kezeléséhez. [17]

13 Nyilvánvalóan a 95/46 irányelv 13. cikkében és a 2016/679 rendelet 23. cikkében előírt mentességek és korlátozások függvényében.

14 Lásd: 2019. január 16-i Deutsche Post ítélet (C-496/17, EU:C:2019:26, 57. pont). Lásd még: 2014. május 13-i Google Spain és Google ítélet (C-131/12, EU:C:2014:317, 71. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2019. december 11-i Asociaţia de Proprietari bloc M5A-ScaraA ítélet (C-708/18, EU:C:2019:1064, 36. pont).

15 Lásd. 2011. november 24-i Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito ítélet (C-468/10 és C-469/10, EU:C:2011:777, 30. pont); 2016. október 19-i Breyer ítélet (C-582/14, EU:C:2016:779, 57. pont); 2019. október 1-jei Planet49 ítélet (C-673/17, EU:C:2019:801, 53. pont).

16 Lásd még: Bygrave, L.A., Tosoni, L., in Chr. Kuner, L.A. Bygrave, Chr. Docksey (szerk.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR)*, OUP, Oxford, 2020, 4. cikk 11. pont, C.1, 181. o.

17 Nyilvánvaló, hogy e kritériumok kumulatívak, azaz az érvényes hozzájárulás küszöbe magas, lásd: Bygrave, L.A., Tosoni, L., in Chr. Kuner, L.A. Bygrave, Chr. Docksey (szerk.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR)*, OUP, Oxford, 2020, 4. cikk 11. pont, C.1, 181. o.

36. Az érintett hozzájárulásának követelménye az uniós adatvédelmi jog központi eleme.[18] E követelmény szerepel az Európai Unió Alapjogi Chartájában, amelynek 8. cikke szerint ezeket adatokat csak tisztességesen és jóhiszeműen, meghatározott célokra, az érintett személy hozzájárulása alapján vagy valamilyen más, a törvényben rögzített jogos okból lehet kezelni. A hozzájárulás fogalma tágabb kontextusban lehetővé teszi az érintett számára, hogy maga döntsön a személyes adatainak védelméhez való jogára vonatkozó korlátozások jogszerűségéről.[19]

37. Az uniós adatvédelmi jog alapját képező vezérelv az, hogy az önrendelkezésre jogosult egyén képes dönteni a saját adatainak felhasználásáról és kezeléséről.[20] A hozzájárulás követelménye teszi lehetővé a számára, hogy meghozza ezt a döntést és e követelmény védi meg őt a jellegüknél fogva aszimmetrikus helyzetekben.[21] A hozzájárulás kizárólag akkor felel meg a 95/46 irányelv és a 2016/679 rendelet szerint mércének, ha az önkéntes, konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapul.

38. A szóban forgó rendelkezések láthatóan eltérő szövegét illetően e ponton három további rövid megjegyzést kell tennem.

39. Először is, a 2016/679 rendelet 4. cikkének 11. pontja – a 95/46 irányelv 2. cikkének h) pontjával ellentétben – „egyértelmű” kinyilvánításra utal. Álláspontom szerint ennek oka meglehetősen egyszerű: az irányelvnek a fent már említett, az adatkezelés jogszerűségével kapcsolatos kritériumokra vonatkozó 7. cikkének a) pontja értelmében az érintettnek „egyértelmű” hozzájárulását kell adnia, míg a 2016/619 rendelet ennek megfelelő rendelkezése – a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontja – nem tartalmaz ilyen pontosítást. Másképpen megfogalmazva, az egyértelmű kinyilvánítás e kritériuma a 2016/679 rendeletben egyszerűen az általánosabb rendelkezésbe került.

40. Másodszor, a 2016/679 rendelet 4. cikkének 11. pontja rögzíti, hogy az érintett „nyilatkozat vagy a megerősítést félreérthetetlenül kifejező cselekedet útján” nyilvánítja ki akaratát. Ez a pontosítás ugyanis új a rendeletben, az a 95/46 irányelvben szemantikailag nem tükröződik.

41. Harmadszor, a 95/46 irányelv francia nyelvi változata az érintett hozzájárulásának „megfelelő tájékoztatáson alapuló” jellegét illetően eltér a 2016/679 rendelet francia nyelvi változatától. Míg az irányelv 2. cikkének h) pontja a „*manifestation de volonté […] informé*” utalást, a rendelet 4. cikkének 11. pontja a „*manifestation de volonté […] eclairée*” fordulatot tartalmazza.

42. Álláspontom szerint ez a szövegbeli változtatás egyértelműség helyett inkább zavart okoz; meglátásom szerint a francia nyelvi változat az egyetlen olyan változat vagy legalábbis egyike azon igen kevés nyelvi változatnak, amely ilyen megkülönböztetést alkalmaz. Több nyelvi változat – köztük egyébként a többi újlatin nyelv is – ebben a kontextusban egyszerűen pontosan ugyanazokat a kifejezéseket használja,[22] míg más nyelvi változatok e ponton csekély mértékben eltérést mutathatnak, de ez továbbra sem éri el a francia nyelvi változatban szereplő eltérés mértékét.[23]

18 Lásd: a Planet49 ügyre vonatkozó indítványom (C-673/17, EU:C:2019:246, 57. és azt követő pontok). Lásd még: Heckmann, D., Paschke, A., in: Ehmann, E., Selmayr, M. (szerk.), *Datenschutz-Grundverordnung*, *Kommentar*, C. H. Beck, München, 2. kiadás, 2018, 7. cikk, 9. pont: „az adatvédelem legfőbb sarokköve”.

19 Ebben az értelemben lásd: Buchner, B., *Informationelle Selbstbestimmung im Privatrecht*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2006, 232. o., aki ebben a kontextusban az információs önrendelkezéshez való jogra utal (amelyet a német alkotmánybíróság 1983. december 1-jei ítéletét követően dolgoztak ki, 1 BvR 209, 269, 362, 420, 440, 484/83, BVerfG 65,1).

20 Lásd még: Klement, J. H., in: Simitis, S., Hornung, G., Spieker gen. Döhmann, I. (szerk.), *Datenschutzrecht*, Nomos, Baden-Baden, 2019, 7. cikk, 1. pont, aki hangsúlyozza, hogy a méltóságon, az egyén szabadságán és felelősségén alapuló és ezek érvényesülésének elősegítését célzó jogrendben a személyes adatok kezelését az érintett saját döntése útján kell jogszerűvé tenni.

21 Lásd még a 2016/679 rendelet (43) preambulumbekezdését, amely olyan helyzetekre utal, „amelyekben az érintett és az adatkezelő között egyértelműen egyenlőtlen viszony áll fenn”.

22 Lásd például a spanyol (*„manifestación de voluntad […] informada”*), portugál (*„manifestação de vontade […] informada”*), román (*„manifestare de voință […] informată”*), dán (*„informeret viljetilkendegivelse”*), svéd (*„informerad viljeyttring”)* és máltai (*„infurmata”)* nyelvi változatot.

23 Lásd például a holland (az irányelvben *„op informatie berustende wilsuiting”* és a rendeletben *„geïnformeerde wilsuiting”*), lengyel (az irányelvben *„świadome […] wskazanie”* és a rendeletben *„świadome […] okazanie woli”)* és a német (az irányelvben *„Willensbekundung, die […] in Kenntnis der Sachlage erfolgt”* és a rendeletben *„in informierter Weise […] abgegebene Willensbekundung”)* nyelvi változatot.

43. Az alábbiakban visszatérek a „megfelelő tájékoztatáson alapuló” hozzájárulás fogalmához.

Az önkéntes hozzájárulásról

44. Az érintett akaratának „kinyilvánítására” vonatkozó követelmény egyértelműen aktív és nem passzív magatartásra utal,[24] és szükségessé teszi, hogy az érintett nagyfokú önállósággal rendelkezzen, amikor a hozzájárulás megadásáról dönt.[25] A Bíróság a weboldalon elérhető online lottójáték esetében megállapította, hogy egy előre bejelölt négyzet útján adott hozzájárulás nem jelent aktív magatartást valamely internetes oldal felhasználója részéről.[26]

45. Álláspontom szerint ez a megállapítás az analóg világra is alkalmazható: egy előre bejelölt négyzet útján adott hozzájárulás nem jelent aktív hozzájárulást a fizikai dokumentumokat kezelő olyan személy részéről, aki végső soron aláírja e dokumentumokat. Ilyen helyzetben ugyanis nem lehet tudni, hogy a szóban forgó előre megfogalmazott szöveget elolvasták és elemezték-e. A helyzet nem egyértelmű. Előfordulhat, hogy a szöveget elolvasták, de az is, hogy nem. Az „olvasó” annak elolvasását elmulaszthatta egyszerű hanyagságból is, így nem állapítható meg egyértelműen, hogy önkéntes volt-e a hozzájárulás.[27]

A megfelelő tájékoztatáson alapuló hozzájárulásról

46. Nem merülhet fel kétség arra vonatkozóan, hogy az érintettet nem tájékoztatták megfelelően.[28]

47. Az érintettet tájékoztatni kell az adatkezelés valamennyi körülményéről és jogkövetkezményeiről. Közelebbről, az érintettnek tudnia kell, hogy mely adatok képezik adatkezelés tárgyát, ismernie kell az adatkezelés időtartamát, módját és konkrét célját. Azt is tudnia kell, hogy ki kezeli az adatokat, és hogy az adatokat továbbítani kívánják-e harmadik fél részére. Fontos, hogy az érintettet tájékoztatni kell a hozzájárulás megtagadásának jogkövetkezményeiről: a szerződés megkötésének feltétele-e az adatkezeléshez való hozzájárulás?[29]

A bizonyítási teherről

48. Továbbra is kérdés, kinek kell bizonyítania azt, hogy valamely érintett olyan helyzetben volt, amely lehetővé tette számára, hogy az imént megállapított kritériumok alapján adja meg hozzájárulását.

24 Lásd: 2019. október 1-jei Planet49 ítélet (C-673/17, EU:C:2019:801, 52. pont).

25 Lásd: Bygrave, L.A., Tosoni, L., in Chr. Kuner, L.A. Bygrave, Chr. Docksey (szerk.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR)*, OUP, Oxford, 2020, 4. cikk 11. pont, C.1, 182. o.

26 Uo.

27 Lásd analógia útján: a Planet49 ügyre vonatkozó indítványom (C-673/17, EU:C:2019:246, 62. pont). Lásd még: 2019. október 1-jei Planet49 ítélet (C-673/17, EU:C:2019:801, 55. pont).

28 Végső soron a megfelelő tájékoztatáson alapuló hozzájárulás a 2016/679 rendelet 5. cikke (1) bekezdésének a) pontjában kimondott átláthatóság elvéből ered, lásd: Bygrave, L.A., Tosoni, L., in Chr. Kuner, L.A. Bygrave, Chr. Docksey (szerk.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR)*, OUP, Oxford, 2020, 4. cikk 11. pont, C.1, 184. o.

29 Ugyanezen szerzők szerint a 95/46 irányelv 10. és 11. cikkében hivatkozott, a tájékoztatás részét képező elemek jegyzéke nem kimerítő jellegű, és ezért az adatkezelő egyéb releváns információt is szolgáltathat a személyes adatok kezelésének feltételeiről az érintett részére. Lásd például: Mednis, A., „Cechy zgody na przetwarzanie danych osobowych w opinii Grupy Roboczej Art. 29 dyrektywy 95/46”, Monitor Prawniczy (dodatek) 2012, 7. sz., 27. o.

49. A 2016/679 rendelet 7. cikkének (1) bekezdése egyértelmű és nem hagy kétséget: ha az adatkezelés hozzájáruláson alapul, az adatkezelőnek kell igazolnia, hogy az érintett személyes adatainak kezeléséhez hozzájárult.[30] Ez a rendelkezés a 2016/679 rendelet 5. cikkének (2) bekezdésében rögzített számonkérhetőség elvét részletezi. Álláspontom szerint e rendelkezés célja tág értelmezést követel meg abban az értelemben, hogy az adatkezelőnek nemcsak azt kell bizonyítania, hogy az érintett hozzájárulását adta, hanem azt is, hogy a hatékony érvényesülés valamennyi feltétele teljesült.[31]

50. Egyes szerzők a rendelet jogalkotási előzményeire utalva kétségeiket fejezik ki a tekintetben, hogy a 2016/679 rendelet 7. cikkének (1) bekezdése a bizonyítási teherrel foglalkozik.[32] Azt állítják, hogy bár mind a Bizottság, mind a Parlament tett javaslatot olyan szövegre, amely kifejezetten utalt a „bizonyítási teherre", ezt az elfogadott jogszabályszöveg, következésképpen a jog jelenlegi állapota nem tükrözi.

51. Ezt az állítást közelebbről is meg kell vizsgálni.

52. Az eredeti bizottsági javaslat[33] valóban utal a „bizonyítási teherre", amely az adatkezelőre hárul. Hasonlóképpen, a Parlament első olvasatban[34] nem kifogásolta ezt a megfogalmazást. Az adatkezelővel összefüggésben a „bizonyítási teher" kifejezést a Tanács[35] váltotta fel a „képesnek kell lennie annak igazolására" kifejezéssel. A végleges szöveget ezt követően ebben a formában fogadták el.

53. Nem tulajdonítanék túl nagy jelentőséget ennek a szövegváltozásnak.[36] A Tanács az állásfoglalásának preambulumában nem indokolja meg a javasolt szövegváltoztatást.[37] Ez arra utal, hogy a szóban forgó intézmény pusztán módosítani kívánta a szóban forgó rendelkezés megfogalmazását. A „képesnek kell lennie annak igazolására" kifejezés e tekintetben valójában érthetőbben érzékelteti azt, hogy mit jelent a „bizonyítási teher".[38]

30 E rendelkezés értelmében az adatkezelőnek kell igazolnia és képesnek kell lennie annak igazolására, hogy az érintettel kapcsolatos személyes adatokat jogszerűen, tisztességesen és átlátható módon kezelik.

31 Lásd ebben az értelemben még: Stemmer, B., in: Brink, St., Wolff H. A., *Beck'scher Onlinekommentar Datenschutzrecht*, C. H. Beck, München, 30. kiadás, 2019. november 1-jei állapot, 7. cikk DS-GVO, 87. pont, és Buchner, J., Kühling, B., in: Buchner J., Kühling, B. (szerk.), *Datenschutz-Grundverordnung/BDSG, Kommentar*, C. H. Beck, München, 2. kiadás 2018, 7. Cikk, DS-GVO, 22. pont.

32 Lásd: Klement, J. H., in: Simitis, S., Hornung, G., Spieker gen. Döhmann, I. (szerk.), *Datenschutzrecht*, Nomos, Baden-Baden, 2019, 7. cikk, 46. pont.

33 Az eredeti bizottsági javaslatban a 7. cikk (1) bekezdése a következőképpen szól: „az adatkezelőre hárul annak bizonyítása, hogy az érintett hozzájárult személyes adatainak konkrét célokból történő feldolgozásához." Lásd: a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról (általános adatvédelmi rendelet) szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslat, COM(2012) 11 final, 45. o.

34 A Parlament első olvasatban nem tett javaslatot a 7. cikk (1) bekezdésének a „bizonyítási teher" kifejezés tekintetében történő módosítására. Megelégedett pusztán annak megjegyzésével, hogy a 7. cikk (1) bekezdése olyan helyzetre vonatkozik, amelyben az adatkezelés hozzájáruláson alapul. Lásd: a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre (általános adatvédelmi rendelet) irányuló javaslatról szóló, 2014. március 12-i európai parlamenti jogalkotási állásfoglalás COM(2012)11, HL 2017. C 378., 399. o., 428. o.

35 „Ha az adatkezelés hozzájáruláson alapul, az adatkezelőnek képesnek kell lennie annak igazolására, hogy az érintett személyes adatainak kezeléséhez hozzájárult." Lásd: a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló európai parlamenti és tanácsi rendelet elfogadása céljából (általános adatvédelmi rendelet) a Tanács által első olvasatban 2016. április 8-án elfogadott (EU) 6/2016 tanácsi álláspont (HL 2016. C 159., 1. o.), 36. o.

36 Lásd még ebben az értelemben: Kosta E., in Chr. Kuner, L.A. Bygrave, Chr. Docksey (szerk.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR)*, OUP, Oxford, 2020, 7. cikk, C.2, 349-350. o.

37 Lásd különösen a (42) és (43) preambulumbekezdést, amely megindokolja a 7. cikket.

38 Érdekes fogalmi magyarázata annak, hogy miért az adatkezelőre hárul a bizonyítási teher: Buchner, B., *Informationelle Selbstbestimmung im Privatrecht*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2006, 243–245. o., aki párhuzamot von az orvosok nemzeti jog alapján fennálló felelősségének esetével, amikor is a bizonyítási teher azokra is hárul, akik a szóban forgó jogot korlátozzák.

54. Biztonsággal kijelenthető tehát, hogy a 2016/679 rendelet 7. cikkének (1) bekezdése az adatkezelőre telepíti a bizonyítási terhet azzal kapcsolatban, hogy az érintett hozzájárult-e a személyes adatok kezeléséhez.[39] Az adatkezelő köteles bizonyítékot szolgáltatni annak érdekében, hogy az érintett hozzájárulásának megadásával kapcsolatos esetlegesen kétségeket eloszlassa.[40] Határozottan az adatkezelést végző szervezetre hárul a bizonyítási teher azzal kapcsolatban, hogy az érintettet olyan helyzetbe hozta, hogy az önkéntes, konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapuló hozzájárulást adhasson.

55. E tekintetben a 95/46 irányelven alapuló jogi helyzet sem különbözik.

56. Még ha a 95/46 irányelv nem is tartalmazott a hozzájárulás feltételeit illetően a 2016/679 rendelet 7. cikkéhez hasonló önálló rendelkezést, az e cikkben rögzített feltételek többsége az irányelvben is megtalálható. Habár a bizonyítási teher szabályát az irányelv kifejezetten nem rögzíti, ez legalábbis közvetett módon az következik[41] az irányelvben szereplő „az érintett *egyértelműen* hozzájárulását adta” kikötésből.[42]

Az Orange România helyzetéről

57. Most a fenti kritériumokat a jelen ügyre kell alkalmazni.

58. Előzetesen megjegyzem, hogy a jelen ügy keretein kívül esik az, hogy az Orange România kérheti-e az ügyfeleitől, hogy járuljanak hozzá a személyazonosító okmányaik másolásához és e másolat tárolásához, tekintettel arra, hogy e vállalkozás szempontjából ez nem előfeltétele a szerződéskötésnek. Másképpen megfogalmazva, a jelen ügy tárgyát nem a 95/46 irányelv 7. cikke a) pontjának és 2016/679 rendelet 6. cikke (1) bekezdése b) pontjának értelmezése képezi. Ennek alapján számomra úgy tűnik, hogy valamely vállalkozás jogszerűen kérheti az ügyfeleit arra, hogy rendelkezésre bocsássanak bizonyos személyes adatokat, különösen pedig azt, hogy a szerződéskötés céljából igazolják a személyazonosságukat. Úgy tűnik azonban, hogy a szerződés teljesítéséhez szükséges mértéket meghaladja annak a fogyasztótól való megkövetelése, hogy hozzájáruljon a személyazonosító okmányainak másolásához és e másolat tárolásához.

59. A rendelkezésre álló információ alapján számomra úgy tűnik, hogy az Orange România ügyfelei a kérdést előterjesztő bíróság által bemutatott körülmények között nem adnak megfelelő tájékoztatáson alapuló, önkéntes és konkrét hozzájárulást.

60. Először is, a hozzájárulás nem önkéntesen megadott. A fogyasztó arra való kötelezése, hogy írásbeli formában nyilatkozzon arról, hogy nem járul hozzá a személyazonosító okmányának másolásához és tárolásához, nem teszi lehetővé az önkéntes hozzájárulást, mivel a fogyasztót olyan helyzetbe hozzák, amelyben érezhetően eltér a szerződéskötéshez vezető rendes eljárástól. Ebben az összefüggésben a fogyasztók nem érezhetik úgy, hogy nem áll összhangban a rendes eljárással az, ha megtagadják a személyazonosító okmányaik másolásához és e másolat tárolásához való hozzájárulásukat. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy a Bíróság az érintett hozzájárulásának megadásával kapcsolatban

39 Ezenfelül a jogi szakirodalomban is ez a jelentős mértékben uralkodó álláspont, lásd: Klabunde, A., in: Ehmann, E., Selmayr, M. (szerk.), *Datenschutz-Grundverordnung, Kommentar*, 2. kiadás, C. H. Beck, München, 2018, 4. cikk, 52. pont; Stemmer, B., in: Brink, St., Wolff H. A., *Beck'scher Onlinekommentar Datenschutzrecht*, C. H. Beck, München, 30. kiadás, 2019. november 1-jei állapot, 7. cikk, DSGVO, 87. pont; Buchner, J., Kühling, B., in: Buchner, J., Kühling, B. (szerk.), *Datenschutz-Grundverordnung/BDSG, Kommentar*, C. H. Beck, München, 2. kiadás. 2018, 7. cikk, DS-GVO, 22. pont; és Barta, P., Kawecki, M., in P. Litwiński (szerk.), Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych. Komentarz, C.H. Beck, Warsaw 2018, a rendelet 7. cikkének 1. pontja.

40 Ebben az értelemben lásd még: Heckmann, D., Paschke, A., in: Ehmann, E., Selmayr, M. (szerk.), *Datenschutz-Grundverordnung, Kommentar*, 2. kiadás, C. H. Beck, München, 2018, 7. cikk, 72. pont.

41 Lásd a 95/46 irányelv 7. cikkének a) pontját. Kiemelés tőlem.

42 Ebben az értelemben lásd még többek között: Buchner, J., Kühling, B., in: Buchner, J., Kühling, B. (szerk.), *Datenschutz-Grundverordnung/BDSG, Kommentar*, C. H. Beck, München, 2. kiadás, 2018, 7, cikk, DS-GVO, 5. és 22. pont.

az érintett aktív magatartását hangsúlyozta.[43] A hozzájárulás megadásához tehát az érintett tevőleges magatartása szükséges. Úgy tűnik azonban, hogy a jelen ügyben ennek a fordítottja történik: tevőleges magatartásra a hozzájárulás megtagadása érdekében van szükség. Még egyszer rátérve a Planet49 ítéletre,[44] ha a valamely weboldalon található, előre bejelölt négyzet bejelölésének megszüntetése túlzottan terhesnek minősül a fogyasztó számára, a fogyasztótól még kevésbé várható el észszerűen, hogy a hozzájárulását kézírásos formában tagadja meg.

61. Másodszor, a hozzájárulás nem alapul megfelelő tájékoztatáson. Nem teszik teljesen világossá a fogyasztó számára azt, hogy a személyazonosító okmánya másolásának és a másolat tárolásának megtagadása *nem* teszi lehetetlenné a szerződéskötést. A fogyasztók nem döntenek megfelelő tájékoztatás alapján akkor, ha nincsenek tudatában a jogkövetkezményeknek.

62. Harmadszor – és pusztán hipotetikusan – semmi nem utal arra, hogy az Orange România bizonyítani tudta, hogy a fogyasztók hozzájárultak a személyes adataik kezeléséhez. E tekintetben a belső szabályzatok egyértelműségének nyilvánvaló hiánya biztosan nem járul hozzá annak bizonyításához, hogy a fogyasztó megadta a hozzájárulását. Nyilvánvaló, hogy az egyértelműség e hiánya és az értékesítésért felelős személyzetnek adott ellentmondásos utasítások nem okozhatnak hátrányt a fogyasztó, a jelen ügyben az érintett számára.

Végkövetkeztetés

63. A fenti megfontolások tükrében azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Tribunalul Bucureşti (bukaresti törvényszék, Románia) által feltett kérdéseket a következőképpen válaszolja meg:

A valamely vállalkozással távközlési szolgáltatások nyújtására irányuló szerződéses jogviszonyt létesíteni kívánó érintett nem adja meg „hozzájárulását”, azaz nem nyilvánítja ki a személyes adatok feldolgozása [helyesen: kezelése] vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, 1995. október 24-i 95/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének h) pontja és a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i (EU) 2016/679 európai parlamenti és tanácsi rendelet (általános adatvédelmi rendelet) 4. cikkének 11. pontja értelmében vett „konkrét és megfelelő tájékoztatáson alapuló”, valamint „önkéntesen kifejezett” akaratát a szóban forgó vállalkozásnak, amikor az egyébként szabványosított szerződésben kézírással arról kell nyilatkoznia, hogy nem járul hozzá fénymásolatnak a személyazonosító okmányairól történő készítéséhez és e másolat tárolásához.

43 Lásd: 2019. október 1-jei Planet49 ítélet (C-673/17, EU:C:2019:801, 54. pont).

44 Lásd: 2019. október 1-jei ítélet (C-673/17, EU:C:2019:801).